

MUINSUSKAITSEAMET

Muinsuskaitseameti nõuded planeeringutele 2019

Rahandusministeerium 07.05.2019

Kavas:

- ✓ Kiire ülevaade uuest Muinsuskaitseseadusest
- ✓ Muinsuskaitse teemade kajastamine üldplaneeringutes

Milleks meile muinsuskaitse?

- **Mälu** on inimese **põhivajadus** - ehitatud keskkond kannab inimloomingu mälu, aitab orienteeruda mitte ainult ruumis, aga ka **ajas**
- **Põhiseaduslik ülesanne:** „kindlustada ja arendada riiki, mis peab tagama eesti rahvuse, keele ja **kultuuri säilimise läbi aegade**“
- Muinsuskaitse on reaalne **omandipiirang** – **avalikes huvides** piiratakse omaniku vara kasutus- ja käsutusõigust, sekkutakse isiku autonoomiasse – piirang **väärtuse säilitamise ja väärtuse kasvu** nimel
- Küsimus, ei ole mida me kaitseme, vaid mida me **väärtustame!**

Miks? Kultuuripärand inimestele!

- **84% jaoks on kultuuripärand oluline**
- 82% arvab, et kultuuripärand on **oluline kogukonnale** ja 94%, et **riigile**
- 71% on viimase 12 kuu jooksul **külastanud mälestist**
- 62% on viimase 12 kuu jooksul **külastanud muuseumi**
- 86% **tunneb uhkust** oma piirkonna või riigi ajaloolise mälestise ja pärimuse üle
- 75% nõustub, et riik peaks eraldama kultuuripärandi jaoks **rohkem vahendeid**
- 45% inimestest **külastab pidevalt** kultuuripärandiga seotud **kohti ja üritusi**
- 21% **elab** ajaloolises keskkonnas või hoones

Euroopa Komisjon viis 2017. aastal läbi kultuuripärandi teemalise küsitluse –

<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPECIAL/surveyKy/2150>

Muinsuskaitseameti roll

Missioon:

Hoolitseda Eesti kultuuripärandi **esinduslikuma osa säilimise ja arendamise** eest

Visioon:

Eesti kultuuripärand on **väärtustatud ja hoitud**

Väärtused:

- Professionaalne ja tõhus
- Avatud ja vastutustundlik
- Koostööaldis

Miks oli vaja uut seadust?

- Omanike kohustuste ja avalikes huvides seatavate piirangute tasakaalustamine, kompenseerimine
 - **Hüvitised** uuringute ja järelevalve kuludele
 - **Toetuste** kasv
- Paindlik loamenetlus, menetluse lihtsustamine
 - Ehitamine **tegevuskava** põhiselt
 - **Eritingimused** annab riik ja **järelevalve** siis, kui olukord seda nõuab
 - Load asendatud **teatistega**
 - Muinsuskaitseala hoonete **väärtusklassid**
- Parem arheoloogiapärandi haldus
 - Arheoloogilise **leiukoha** kaitse
 - **Otsinguvahendi** kasutamise regulatsioon
 - Ajaloolise **loodusliku pühapaiga** mälestise liik
- Lisandub muuseumivaldkonna rakendamine

Mis on seaduses täitsa uus:

- **Põhimõtted ja mõisted** (§ 3) selgitavad, kuidas me mõistame ja sisustame kaasajal muinsuskaitset
- **Vaimse kultuuripärandi** mõiste (§ 5) defineerimine
- **Riikliku kaitse eeldus** (§ 10) – uus põhimõte kaitse alla võtmisel – asi esindab kultuuripärandi **väärtuslikumat** osa.
- Lisanduvad ehitiste **väärtusklassid** muinsuskaitsealadel.
- Mälestise **liikide kriteeriumid** reguleeritud ministri määruses
- Uus mälestise liik – ajalooline **looduslik pühapaik** (§ 11 (6))
- **Muinsuskaitseameti tegevus muuseumivaldkonnas**

Mis on täitsa uus:

- **Arheoloogilise leiukoha** kaitse (§ 25) – uus, leebem kaitse liik. Leiukohas kehtib uuringukohustus ja otsinguvahendi kasutamise keeld
- **Uuring** (§ 46), **uuringukava**, **uuringuteatis** ja **uuringute hüvitamine** mälestise omanikele (§ 48) – lisandub **1,4 miljonit eurot** hüvitisteks
- **Järelevalve kulude hüvitamine** omanikule (§ 56 (4))
- Kinnismälestise **tegevuskava** (§ 49) – võimalus teostada töid ehitusprojektita, kui tööde **iseloom**, **keerukus** ja **ulatus** seda võimaldab ja ehitusseadustik projekti ei nõua

Mis on täitsa uus:

- Muinsuskaitse **eritingimuste andmine ameti poolt** (§ 50) – olemasoleva info ja omaniku poolt tellitud uuringute põhjal annab amet muinsuskaitse eritingimused, mis on aluseks projekteerimisel.
- Eritingimustes määratakse **ehitusprojekti staadium, järelevalve vajadus** jm nõuded (§ 50 (4)).
- Omandireformi käigus tagastatud ehitismälestiste restaureerimise **toetamiseks** saab kasutada erastamisest laekuvat raha (§ 113), lisandub ca 1 miljon eurot
- Lisanduvad **muuseumivaldkonna** arendamisega lisanduvad pädevused (§ 108)

Uuendatud/täiendatud:

- Restaureerimise, konserveerimise ja remondi **mõisted** (§ 7)
- **Kaitsevööndi** kehtestamise põhimõtted (§ 14) – kaitsevööndi võib kehtestada, automaatselt ei ole
- Täpsustatud kaitse alla võtmise **menetlusi** (§ 15 – 20)
- **Leevendusi** saab teha kõikidel mälestise liikidel ja need määratakse juba mälestiseks tunnistamisel (§ 19), varasemalt võimalik vaid ajaloo- ja arheoloogiamälestistel.
- Muinsuskaitseala põhimääruste asemel **kaitsekord** (§ 19)
- Mälestiseks olemise **lõpetamise alused** (§ 20)
- **Ajutise kaitse** tähtaeg (§ 23) – kuni 12 kuud

Uuendatud/täiendatud

- Arheoloogilise **leiu** definitsioon, lisandunud **kogum** (§ 24)
- Arheoloogilist leidu **ei saa heauskelt omandada** (§ 24 (4))
- **Otsinguvahendi** kasutamine (§ 29) – läbivalt muudetud
- **Säilitamiskohustus** (§ 33) – läbivalt täpsustatud – säilimise tagamiseks **peab** hooldama ning vajadusel remontima (ka kehtivas seaduses)
- **Säilitamiskohustuse täitmatajätmist** käsitletakse mälestise rikkumisena (§ 34)
- Rikkumisel tekitatud kahju definitsioonid – millal **oluline** kahju, millal **suur** (§ 34 (2) ja (3))

Uuendatud/täiendatud

- **Taastamiskohustus** täpsustatud (§ 39)
- **Juurdepääs** mälestisele (§ 41) – pääs õuemaale ja hoonesse **valdaja määratud ajal ja korras** ning õigus küsida tasu
- **Nõustamine** (§ 44) ja **hoolduskava** andmine ameti poolt (§ 45)
- **Tööde tegemise loa** (§ 52) regulatsiooni on läbivalt uuendatud
- Mälestise või muinsuskaitseala **kaitsevööndis** tööde tegemise **teatis** (§ 59)
- Tööde tegemine **vallasmälestisel** on läbivalt uuendatud (§ 62 – 67)
- **Pädevustunnistuste** ja valdkonnas tegutsemise nõuded (§ 68 – 73) – läbivalt uuendatud

Erinevus varasema seadusega:

- Riigi ja KOV **eelisostuõigust** enam ei ole
- Muinsuskaitse **usaldusmeeste** instituuti enam ei ole
- **Kaitsekohustuse teatiseid** enam ei ole

Samaks jääb:

- Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamise ja kooskõlastamise kord (§ 61)
- **Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimused** koostab pädev isik ning need **kooskõlastatakse** ametiga. Üldplaneeringu ja detailplaneeringu, projekteerimistingimuste muinsuskaitse eritingimuste koostamise kulud katab tellija
- Muinsuskaitseametiga kooskõlastatult **ei pea eritingimusi koostama juhul**, kui kavandatav tegevus **ei muuda** oluliselt väljakujunenud ruumilist olukorda või muinsuskaitseala või kinnismälestise säilimist ja vaadeldavus

Pädevustunnistused

- Muinsuskaitse valdkonnas tegutseval ettevõtjal peab olema vastavasisuline **õigussuhe** (leping) **pädeva isikuga** või ta peab olema füüsilisest isikust ettevõtjana ise pädev isik.
- Majandustegevusteade esitatakse MTR-i järgmistel tegevusaladel tegutsemiseks:
 - 1) mälestise ning maailmapärandi objektil asuva **ehitise konserveerimise ja restaureerimise ehitusprojekti koostamine**;
 - 2) mälestise ning maailmapärandi objektil asuva ehitise konserveerimise ja restaureerimise **tegevuskava koostamine**;
 - 3) uuringukava koostamine ja **uuringu tegemine**;
 - 4) planeeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamine**;
 - 5) mälestise ning maailmapärandi objektil asuva ehitise **konserveerimine ja restaureerimine**;
 - 6) muinsuskaitselise **järelevalve** teostamine;
 - 7) veealusele mälestisele **sukeldumise teenuse** pakkumine.

Töös olevad taotlused,
projektid, eritingimused –
lahendatakse **kodanikule
soodsamal moel** – kui uus
seadus on leebem, siis
menetletakse asjad lõpuni uue
seaduse alusel

Rakvere piiskopilinnuse varemed vaade läänest.
Foto: Roman Valdre, 1969 a

Muinsuskaitse eritingimused

- Eritingimused kinnismälestise ja muinsuskaitsealal asuva **ehitise konserveerimise, restaureerimise, ehitamise või teisaldamise ehitusprojekti koostamiseks**
- Eritingimused **üldplaneeringu ja detailplaneeringu** jaoks
- **Projekteerimistingimustega** uue hoone ehitamiseks antava ehitusõiguse puhul kehtivad planeeringu eritingimustele sätestatud nõuded
- **Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamise kord.** Vastu võetud 24.04.2019 nr 15 <https://www.riigiteataja.ee/akt/129042019001>

Määrused

- Seadust täpsustavad, nõudeid ja tingimusi sätestavad:
- Uuringute määrus
- Toetuste määrus
- Järelevalve dokumenteerimise, nõuded aruandele määrus
- Pädevustunnistuste tegevusalade määrus
- Otsinguvahendi kasutamise, leidude ja leiuautasu määrus
- Mälestise liikide ja muinsuskaitseala hoone väärtusklasside määrus
- Nõuded ehitusprojektile
- jt

Küsimused?

Kultuuripärandi väärtustamine ja säilitamine on ühiskonna ühine kohustus

Muinsuskaitseseadus

- §3 lg (1) Kultuuripärandi väärtustamine ja säilitamine on **ühiskonna ühine kohustus**
- §3 lg (2) Kultuuripärandi säilitamine ja teadvustamine **hoiab alal riigi ning tema piirkondade identiteeti ja eripära**
- ning kindlustab praegustele ja tulevastele põlvedele mitmekesise ning kultuurimälu kandva elukeskkonna
- §3 lg (7) **Riik ja kohaliku omavalitsuse üksused** arvestavad oma ülesannete täitmisel **kultuuripärandi kui avaliku väärtusega** ning teevad omavahel koostööd, et **toetada kultuuripärandi säilimist ja kasutuses hoidmist**

§ 4. Aineeline kultuuripärand

- (1) Aineeline kultuuripärand on inimtekkelised või inimese ja looduse koosmõjul tekkinud esemed ja keskkonnad, millel on ajalooline, arheoloogiline, kultuuriline või esteetiline väärtus.
- (2) Ainelise kultuuripärandi kaitse hõlmab **kultuuriväärtusega asjade ja maa-alade väljaselgitamist**, uurimist ja dokumenteerimist, populariseerimist, mälestiseks, muinsuskaitsealaks või arheoloogiliseks leiukohaks tunnistamist ning nendega seotud tegevuste reguleerimist.

Euroopa arhitektuuripärandi kaitse konventsioon

- **Artikkel 3:** iga pool kohustub:
 - 1 rakendama arhitektuuripärandi kaitseks seaduslikke abinõusid;
 - 2 selliste abinõude raames, samuti igale riigile või piirkonnale omasel viisil tagama **mälestiste, ehitiste rühmade ning paikade kaitse.**

Arheoloogiapärandi kaitse Euroopa konventsioon

- **Artikkel 5:** iga pool kohustub:
 - II kindlustama arheoloogide, linna- ja piirkondlike planeerijate süstemaatilised **vastastikused konsultatsioonid**, et võimaldada (a) teha muudatusi arenguplaanidesse, kui need võivad kahjustada arheoloogiapärandit;
 - III kindlustama, et **keskkonda mõjutavate projektide hindamisel ning neil põhinevate otsuste tegemisel võetaks täiel määral arvesse arheoloogilised leiupaigad ning nende ümbrus**

Soovitav on üldplaneeringutes **siduda kultuurimälestiste** teema **valdkonnaüleselt teiste üldplaneeringu ülesannetega.**

Erinevad riigi huvid peavad olema tasakaalus ning omavahel lõimitud – kultuurimälestiste säilimine, sotsiaalteemad, säästev areng, elamisväärne keskkond.

Muinsuskaitseameti seisukohad valla üldplaneeringu koostamise ja keskkonnamõju strateegilise hindamise algatamise kohta

- ✓ Linna/valla üldplaneeringu koostamisel tuleb arvestada **riikliku kaitse all olevate** kultuurimälestiste ja nende kaitsevöönditega.
- ✓ **Kultuuripärand näitab piirkonna ning kultuurmaastiku ajaloolist mitmekihilisust**, mistõttu tuleb planeerimisel lähtuda pärandi säästvast põhimõttest ning arvestada avalike huvidega.
- ✓ Mälestiste kasutuses hoidmine ja kasutuseeta mälestistele **uue funktsiooni leidmine peab olema valla üldplaneeringus käsitletav teema**. Korrastatud ja hoitud kultuuriväärtused loovad parema ja atraktiivsema elukeskkonna, mis aitab kaasa elukvaliteedi tõusule, loob töökohti, elavdab majandust ja kasvatab piirkonna konkurentsivõimet.

✓ **Kultuuripärand** ei ole üksnes muinsuskaitseseaduse alusel kultuurimälestiseks tunnistatud objektid ja alad, vaid **kultuuriväärtuslik keskkond laiemalt.**

✓ **Üldplaneeringus tähistada ja käsitleda:**

- riikliku kaitse all olevad **mälestised ja muinsuskaitsealad**
- **väärtuslikud maastikud**, kasutades muuhulgas ära ka juba olemasolevaid alal asuvate väärtuslike maastike hoolduskavade andmeid (Ülemaailmse kultuuri- ja looduspärandi kaitse konventsioon. Artikkel 1 (RT II 1995, 10, 53))
- **miljööväärtuslike alade** ja väärtuslike **üksikobjektide** määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine (PLS § 75 lg 1 p 16)

Analüüsimist ja vajadusele planeeringu elluviimisega kaasnedavad võivate mõjude hindamist võib vajada:

- **erinevate ajaperioodide kultuurpärandi kihistused ja nende väärtus** (nt kohalike ajaloo-sündmuste või muistenditega seotud paigad, kohaliku identiteeti loovad paigad, Lõuna-Eesti ristipuud jms)
- olemasolevad ja potentsiaalsed **miljööväärtuslikud alad** (väärtuskriteeriumiteks võivad olla nii tüüpilisus kui erilisus)
- **arheoloogianõuded ja võimalikud arheoloogiliselt väärtuslikud alad** (analüüsida alasid, kuhu planeeringuga nähakse ette võimalus maastikku muutmiseks tegevusteks. Arheoloogiliselt väärtuslike alade prognoosimiseks tuleb arvesse võtta riigi kaitse all olevaid arheoloogiamälestisi ja arheoloogilisi leiukohti, lisaks allikakriitiliselt koondada arheoloogia arhiivides olevad andmed ja teha üldistav analüüs ajalooliste kaartide ning tänapäevase reljeef- ja maakasutuskaartide põhjal)
- **ajalooliselt väärtuslikud objektid**, sh hooned, monumendid, sillad, teed, tähised jne ning nende säilimiseks vajalike tingimuste seadmine
- **maastikupilt**, sh **vaated** kultuurilooliselt olulistele objektidele, vaatekoridoride määratlemine
- **väärtuslike maastike piiride täpsustamine**

KOHALIKU PÄRANDI KAARDISTAMISEKS:

Mälestised: <https://register.muinas.ee/>

- Maaehituspäränd
(<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=rehemaja&action=list>)
 - Matmispaikade register
(<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=burialplace>)
 - Muistised ja pärimuspaigad
(<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=placeinfo>)
 - 20. sajandi väärtuslik arhitektuur
(<https://register.muinas.ee/admin.php?menuID=architecture>)
 - Militaarpäränd
(<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=militaryheritage>)
- **viia läbi täiendavaid inventeerimisi, info kogumist kohaajaloolastelt jms.**

Eritingimused üldplaneeringule

- Vastavalt planeerimisseaduse § 74 (6) tuleb üldplaneeringu koostamisel arvestada Muinsuskaitseametiga kooskõlastatud üldplaneeringu muinsuskaitse eritingimustega, kui planeeritaval maalal asub muinsuskaitseala või selle kaitsevöönd
- Muinsuskaitseameti nõusolekul ei pea eritingimusi koostama juhul, kui kavandatav tegevus ei muuda oluliselt väljakujunenud ruumilist olukorda või muinsuskaitseala säilimist ja vaadeldavust
- **Üldplaneeringu ja detailplaneeringu muinsuskaitse eritingimuste koostamise kord.** Vastu võetud 24.04.2019 nr 15 <https://www.riigiteataja.ee/akt/129042019001>

Täiendavate küsimuste korral palume pöörduda Muinsuskaitseameti maakonna nõunike, sisunõunike või valdkonnajuhtide poole

Kokkuvõtteks

- Seaduse, määrused, korduma kippuvad küsimused leiab: www.muinsuskaitseamet.ee
- **Maakonnanoonikud** on abiks kõikides küsimustes
- Kultuurimälestiste **register on arendamisel** – tulevikus kõik menetlused infosüsteemis
- Seaduse edukaks rakendamiseks vajame kõigi abi ja tagasisidet, siis on Eesti kultuuripärand **väärtustatud ja hoitud**

**Kui tuleme toime mineviku
mõtestamise ja säilitamisega,
saame hakkama ka
määramatusega tulevikus!**

Küsimused!